Groep 3 - Les 7: STOP! HOU OP! - AANGEPASTE LES

Doel blok 1: Groepsvorming en een positief sociaal klimaat, waar leerlingen zich mede verantwoordelijk voor voelen.

Leskern: De leerlingen leren met behulp van Aap en Tijger dat je STOP, HOU OP! kunt zeggen als je niet geplaagd wilt worden.

Woordenschat: *plagen*

Materialen: Agenda op bord met pictogrammen
Poster ZO WILLEN WE HET IN ONZE GROEP
Pictogram STOP! HOU OP! (achter deze les)
Illustratie PLAGEN en JUF (achter deze les) en in kleur te downloaden van het Download Center Aap en Tijger

Toelichting

In voorafgaande lessen hebben we het plezierig omgaan met elkaar besproken. In deze les krijgt de weerbaarheid tegen plagen en pesten aparte aandacht.
Veel leerlingen komen bij de leerkracht klagen over 'pesten' terwijl het in werkelijkheid 'plagen' is. Het verschil met pesten is dat bij plagen (meestal) de geplaagde leerling opgewassen is tegen de plager, het plagen incidenteel is en niet structureel, en dat het niet met bedreiging of geweld gepaard gaat. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We hebben de leerlingen geleerd STOP! HOU OP! te zeggen als ze van plagerijen niet gediend zijn. Op deze wijze willen we voorkomen dat elke eenvoudige plaagsituatie door de leerkracht opgelost moet worden. Als STOP! HOU OP! niet afdoende is, mag een kind naar u toe komen. Dit is geen klikken! We willen immers dat iedereen zich veilig voelt.
Als een leerling STOP! HOU OP! zegt en het plagen stopt niet of het komt telkens terug, ook nadat u de plager er op aan heeft gesproken, dan gaat het over in pesten. Het gepeste kind is niet bij machte om het te stoppen. In dat geval treedt u als leerkracht op tegen de pester

- Zorg dat het pesten ophoudt.
- Bespreek met de pester dat wat hij doet pesten is en geen plagen meer. Het gepeste kind heeft er veel last van. Dit is belangrijk om duidelijk te verwoorden, omdat kinderen zich niet altijd bewust zijn van wat hun gedrag bij de ander teweeg brengt. Laat dit eventueel door het gepeste kind zelf verwoorden.
- Leg de link met de grondwet: op deze school zorgen we er voor dat iedereen zich veilig voelt! Dus we pesten niet!
- Bespreek wat verder nodig is en maak hierover een duidelijke afspraak.

Bij blijvend pestgedrag kan de *Oplossingsgerichte Pest Aanpak* (OPA) ingezet worden. Deze aanpak staat beschreven in het Katern Werken aan Sociale Veiligheid (par. 12).

Ook is het zinvol om het onderscheid te maken tussen pesten en *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of er is sprake van tegenstrijdige belangen (A wil dit en B wil dat). Soms ontaardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.
Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen of ruzie. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Het is belangrijk om deze begrippen voor u zelf goed helder te hebben om ze in uw groep te kunnen gebruiken in situaties waarin er sprake is van plagen, pesten of een conflict. Dan wordt helder welke interventie er gevraagd wordt. Bovendien zijn kinderen geneigd botsingen met anderen snel als pesten te benoemen. Het kan de lading van een gesprek halen wanneer u de botsing tussen twee kinderen kunt herdefiniëren. 'Dus eigenlijk hebben jullie een conflict! Dan kunnen we daar een oplossing voor zoeken.'

Ook naar ouders is het zinvol om deze termen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Wanneer een kind thuis vertelt dat het gepest wordt, roept dit sterke emoties op bij ouders. Wanneer u op school al helder kunt maken dat het hier niet om pesten ging, maar om plagen, of om een conflict, dan voorkomt u dat ouders een onjuist beeld krijgen van de situatie.

Het volgende schema kan hierbij helpen:

	Plagen	**Pesten**	**Conflict**	**Ruzie**
Waar gaat het om?	Aan elkaar gewaagd. Eenmalig.	Niet aan elkaar gewaagd. Gebeurt steeds weer. Met opzet. Negatieve gevol-gen voor het welzijn van gepeste kind.	Een meningsverschil. Kan ontstaan door plagen.	Een uit de hand gelopen conflict als er sprake is van geweld (schoppen, slaan, schelden).
Interventie	Geplaagde kind vragen wat het heeft gedaan om plagen te stoppen. Gesprek met beide kinderen.	Ingrijpen. OPA	Verwijzen naar stappenplan *Praat het uit*. Of mediatie.	Aanspreken op ongewenst gedrag. Laten afkoelen Vervolgens mediatie.

In deze les benoemen we heel kort het verschil tussen *plagen* en *pesten*, maar in groep 3 leggen we vooral het accent op wat je kunt doen om dit te *stoppen*. In de volgende jaren wordt dit steeds verder uitgewerkt.

Voorgestelde lesopbouw

Hieronder vindt u een voorstel voor de agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep daar aanleiding toe geeft.

Agenda

- Binnenkomer
- Wat gaan we leren?
- STOP! HOU OP! (pictogram)
- Doorgaan is verboden
- Poster ZO WILLEN WE HET IN ONZE GROEP
- Wat hebben we geleerd?
- Afsluiter

Binnenkomer

Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.

1-2-3-4-Piet!

Leerlingen zitten in een kring. De leerkracht doet een ritme voor: twee keer slaan tegen je dijen, twee keer klappen in je handen en dan roept zij, aansluitend op het ritme: 'Piet!' Allemaal oefenen: klap-klap-klap-klap-Piet! Een aantal keer herhalen. Vervolgens wordt door de leerkracht in plaats van Piet de naam van een leerling genoemd. Het ritme wordt meteen weer herhaald en de leerling die genoemd is, roept nu de naam van een andere leerling. Net zo lang tot iedereen genoemd is. Je mag niet twee keer dezelfde naam noemen.

Wat gaan we leren?

Herhaal nog eens waar we het in dit blok over gehad hebben: de regels van de groep, elkaar opstekers geven, elkaars mening respecteren, taken doen, je fijn voelen. Dat zijn dingen om er een gezellige groep van te maken. Soms doet iemand iets wat je niet fijn vindt, wat jij niet wilt. Dat noemen we plagen. En als het steeds opnieuw gebeurt, dan noemen we het pesten. Daar gaat deze les over. Loop de agenda door en vraag of iedereen zich erin kan vinden.

STOP! HOU OP!

- Tijger komt bij Aap en zegt: *"Aap, ze pesten me".* Aap vraagt wat er gebeurd is, en Tijger noemt een plagerijtje van het soort waarmee leerlingen ook vaak bij de juf komen (bijvoorbeeld 'ze roepen steeds tijgertje, reigertje!').
  Aap: *'Ha, ha, dat doen ze zo vaak.'*
  Tijger: *'Ik vind het niet leuk.'*
  Aap: *'Dan moet je zeggen: 'STOP! HOU OP!'.'*
  Tijger: *'Ik ga naar de juf en dan zeg ik 'juf, ze pesten me'.'*
  Aap: *'Ik zeg: 'STOP! HOU OP!'. Nou dag hoor.' (aap weg)*
  Tijger: *'Wat doen jullie als je geplaagd wordt?'*
- Laat de leerlingen antwoorden op de vraag van Tijger. Tenslotte vraagt Tijger aan juf: 'Wat vindt u er nou van?'. Juf antwoordt dat je het best eerst zelf kunt zeggen dat ze moeten ophouden. Misschien denken ze wel dat het een leuk grapje is. Zeg maar, net als aap: STOP! HOU OP!. Daar komt Aap weer aan.
  Aap: *'Tijger, je bent net een zebra, met al die strepen.'*
  Tijger: *'Ik ben geen zebra, ik ben een tijger.'*
  Aap: *'Niet, je bent een zebra. Zebra, zebra.'*
  Tijger: *'Juf, ze pesten me.'*
  Juf: (fluistert) 'Wat zou je nou zeggen?'
  Tijger: *'O ja.'*
  Aap: *'Zebra, zebra.'*
  Tijger: *'STOP! HOU OP!' (met flinke stemverheffing)*
  Aap houdt verbaasd op.
- Nu gaan de leerlingen het oefenen, met Aap. Laat Aap iets vervelends bij uzelf doen. Zeg: *'niet doen, Aap, niet doen'.* Aap gaat door. Zeg dan hard: *STOP! HOU OP!.* Nu houdt Aap op.
- Laat Aap iets vervelends doen bij een leerling, bijvoorbeeld aan de haren trekken, aan de oren trekken, op de andere schouder tikken. Hij lacht er hard bij. Pas als de leerling STOP! HOU OP! zegt, houdt Aap op. Let op toon en stemvolume van de leerlingen. Stimuleer dat de leerlingen een assertieve maar geen agressieve houding aannemen.

Oefenen STOP! HOU OP! (Zoek Iemand Die)

- Laat de leerlingen tweetallen vormen door een opdracht te geven: *zoek iemand met wie je deze week (of vorige week) niet zoveel gespeeld hebt*.
- De leerlingen lopen door de klas en houden hun hand omhoog totdat ze een partner hebben gevonden en maken een tweetal. Creëer bij een oneven aantal voor een leerling die over is de mogelijkheid om aan te sluiten bij een tweetal (de bofkont).
- Laat de leerlingen in tweetallen op uw startsignaal oefenen. De kleinste van het tweetal begint: die tikt de ander een paar keer op de schouder, de ander zegt stevig STOP! HOU OP!, de eerste leerling stopt.

- De grootste van het tweetal mag daarna: die trekt een paar keer een gek gezicht naar de andere leerling. Na STOP! HOU OP!, stopt de leerling met het trekken van gezichten.
- Dit kunt u ook nog een keer laten oefenen in andere tweetallen: zoek nog iemand met wie je deze week niet zoveel gespeeld hebt. En daarna weer oefenen.
- Vat samen:

Plagen kan leuk zijn of niet.
Als je het niet leuk vindt, zeg je: STOP! HOU OP!

Doorgaan is verboden

plagen

iemand voor de grap een beetje boos maken

- Dat spreken we dus af. *Plagen* is iemand voor de grap een beetje boos maken. Vraag aan de groep naar voorbeelden van *plagen*. Als je het *plagen* niet leuk vindt, zeg je STOP! HOU OP! Dan moet de ander ophouden. Maar wat doe je als de ander doorgaat?
- Als de ander doorgaat, ga je naar de leerkracht. Kijk maar.
- Doe het voor met Aap en Tijger. Aap noemt Tijger een kroket. Zie het toneelspelletje boven, maar nu gaat Aap door. Tijger gaat naar u toe en u spreekt Aap bestraffend toe.
- Vat samen:

Plagen kan leuk zijn of niet.
Als je het niet leuk vindt, zeg je: STOP! HOU OP!
Als je dat zegt, mag de ander niet doorgaan.
Als de ander toch doorgaat, zeg je het tegen de juf.

De poster ZO WILLEN WE HET IN ONZE GROEP

Schrijf op de poster een afspraak over STOP! HOU OP! U kunt ook gebruik maken van de **illustratie** PLAGEN gecombineerd met STOP! HOU OP! en **illustratie** JUF of een foto van u zelf.

Wat hebben we geleerd?

Wat heb je geleerd in deze les? Denk je dat je dat ook gaat doen? Wie kan het een keer voordoen, STOP! HOU OP! zeggen?

Afsluiter

Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.

Rupsenplaag

Leerlingen maken groepen van vijf. Ze gaan achter elkaar staan en leggen hun handen op de schouders van hun voorganger. Iedereen doet zijn ogen dicht behalve degene die vooraan staat. Nu gaan alle rupsen door de klas lopen. De kop van de rups leidt de rest veilig langs alle obstakels. Na een minuut stoppen, de kop gaat naar achteren en de volgende is kop van de rups.

Na de les

Hieronder vindt u activiteiten waarmee u kennis en vaardigheden uit deze les in de praktijk brengt.

Leerkracht:

Als leerlingen bij u komen klagen over 'pesten', vraag dan consequent:
'Is het echt pesten of is het plagen?'
Als het plagen is, vraag dan of de klager al STOP! HOU OP! heeft gezegd;
en stimuleer de klager om het op deze manier zelf op te lossen met de plager.
Geef een opsteker als dit zo is opgelost.
Onderneem zelf actie als dit niet afdoende is (zie toelichting bovenaan deze les)

Woordmuur
Het woord dat na deze les opgehangen wordt, is:

plagen

iemand voor de grap een beetje boos maken

Suggesties voor toepassing

Hieronder vindt u extra activiteiten die u tijdens dit blok kunt doen om de kennis en vaardigheden te oefenen en te verdiepen.

Plaagdoof
Sommige leerlingen hebben lange tenen. Ze reageren allergisch op elk plagerijtje. Dat maakt het leuk om ze te plagen. Een advies kan dan zijn om het plagen te negeren. 'Net doen of je niks hoort. Doe maar of je plaagdoof bent.'

Omstanders
Wanneer een leerling gepest wordt, kunt u proberen om andere leerlingen te mobiliseren. Verwijs naar de afspraak 'We pesten niet' en vraag leerlingen wat ze ertegen zouden kunnen doen. Probeer of de groep een rol kan spelen in het corrigeren van de pestkop(pen). In de hogere leerjaren kan een aanpak worden ingevoerd, waarbij de groep nadrukkelijk een rol speelt in het stoppen van het pesten en buitensluiten. Zie daarvoor de lessen over pesten en plagen vanaf groep 5.